

Hemşire ve Teknisyenlerin İş Güvenliği Tutumlarının İncelenmesi

The Attitude Survey of Nurses and Technicians for Work Safety

Yunus Emre ÖZTÜRK*
Ramazan KIRIÇ**
Mehmet KIRLIOĞLU***

ÖZ

Bu araştırma, hastanede çalışan hemşire ve sağlık teknisyenlerinin iş güvenliği tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, Konya ilinde yer alan Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Hastanesinde çalışan 156 personel ile gerçekleştirilmiştir. Çalışanların koruyucu kullanma sıklıkları ve koruyucu kullanmaya karşı tutumlarına ilişkin oluşturulan ölçeklere ilişkin hesaplanan Cronbach değerleri (sırasıyla 0,89 ve 0,87) ölçeklerin iç tutarlılığına sahip olduğunu (0,60) ortaya koymaktadır. Çalışanların hastanelerinde iş kazalarına maruz kalma risklerine ilişkin tutumları incelendiğinde; çalışanların en sık olarak formaldehite maruz kalma (\bar{x} :4,16) ve etilen oksite (\bar{x} :3,69) maruz kalma riskleriyle karşı karşıya olduklarını düşündükleri görülmektedir. Çalışanların hastanelerinde yaşanan iş kazalarının nedenlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde çalışanların en çok dikkatsizlik (\bar{x} :3,03) ve acemilik (\bar{x} :3,55) olduğu görülmektedir. Çalışanların iş kazasına nadiren uzun çalışma saatleri (\bar{x} :1,97) ve koruyucu kullanmama (\bar{x} :2,99) stress (\bar{x} :2,08), yoğun iş temposu (\bar{x} :1,08) ifade ettikleri görülmektedir. Araştırma sonucunda; hemşire ve sağlık teknisyenlerinin en çok strese maruz kaldıkları, koruyucu iş malzemeleri kullanım oranlarının düşük olduğu, iş kazaları sonrası rapor alma oranlarının düşük olduğu tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER

Hemşire, Sağlık Teknisyeni, İş Güvenliği, İş sağlığı, Meslek hastalığı

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi Yıl:2015 Cilt:18 Sayı:1 ss.67-180 **Makale Gönderim Tarihi:** 05/01/2016 - **Kabul Tarihi:** 08/01/2016

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü. yunuseozturk@gmail.com

** Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü. ramazan46k@gmail.com

*** Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü. kirlioglumehmet@gmail.com

ABSTRACT

This survey was designed to get statistical data about the attitude of nurses and medical technicians in how far they take their work safety seriously. This survey was realized at the Necmettin Erbakan University, Meram Medical Faculty Hospital in Konya. The total amount of survey participants was about 156 professionally educated staff. The Cronbach Alpha calculation was used in order to get the specific pieces of data about how frequently the employees use protective equipment and how their attitude towards is like. The results are as following 0,89 and 0,87 which shows that the internal consistency (0,60) is given. While evaluating the survey results, it is seen that the participants are mainly worried about the risks of formaldehyde (\bar{x} :16) and ethyl oxide (\bar{x} :3,69). The main reasons for accidents at work are inexperience (\bar{x} =3,55) and inattention (\bar{x} :3,03), while the rarely mentioned reasons are long working hours (\bar{x} :2,97), the non-use of protective equipment (\bar{x} :2,99), stress (\bar{x} :2,08) and intensive working speed (\bar{x} :1,08). As the results show, nurses and medical technicians have to work under pressure most of the time. The usage of protective equipment rate is low and this fact also refers to the number of the employees who do not obtain a medical report after having a work accident.

•

KEYWORDS

Nurse, Health Care Technicians, Safety at Work, Occupational Illness

GİRİŞ

Sağlık sektörü son yıllarda büyük bir değişim ve dönüşüm süreci yaşamaktadır. Tıp alanında kullanılmaya başlayan yeni teknolojiler (Özata, 2004: 180) ve sanayileşme ile birlikte işyerlerindeki olumsuz çalışma koşulları çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehdit etmektedir. Bunu önleyebilmek amacıyla, uzun yıllardan beri iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çeşitli uygulamaların gerçekleştirildiğini, bu uygulamaların ülkelere ve sektörler göre farklılık gösterdiğini söylemek mümkündür. Sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmak, günümüzde her çalışanın sahip olması gereken bir insanlık hakkı olup, işletmelerin bu konuda belirlenmiş yasalara uyması gerekmektedir.

İnsan kaynakları yönetimi açısından bakıldığında, insan kaynakları yönetiminin temel amaçlarından birinin bu kaynağın etkin kullanımı ile verimliliğin ve niteliğin yükseltilmesi olduğunu söylemek mümkündür. İşgücü verimliliği ile ilgili önemli kriterlerden biri de sağlıktır. İş sağlığı ve güvenliği konularını içeren koruma işlevi; işletmelerde güvenli bir çalışma ortamının yaratılması için gerekli insan davranışının sağlanmasını, iş kazaları ve meslek hastalıklarını doğuran nedenlerin saptanarak ortadan kaldırılmasını ve bunların sebep olduğu kayıp zamanın azaltılarak verimliliğin yükseltilmesini amaçlar.

İşyerlerinde çalışanların işin yapılması ile ilgili olarak ortaya çıkan tehlikelerden, bedensel ve ruhsal olarak zarar görmemesi için alınması gerekli hukuki, teknik ve tıbbi önlemleri sağlamaya yönelik çalışmalar iş güvenliğini oluşturur. İş güvenliği çalışmaları ile çalışanların iş yerinin olumsuz etkilerinden ve doğabilecek hastalıklardan korunması, rahat, güvenli ve huzurlu bir ortamda çalışmaları amaçlanmaktadır (Dizdar, 2006: 98).

Bir iş yeri olan ve birçok sağlık personeli, otelcilik, restaurant vb. hizmetleri veren diğer personelleri, hasta ve yakınlarını, ziyaretçileri, öğrencileri bünyesinde bulunduran hastanelerde güvenli ve sağlıklı bir ortam oluşturmak çok önemlidir. Bu nedenle National Institute for Occupational Safety and Health tarafından sağlıklı ve güvenli bir hastane ortamı “işin yürütülmesi ile ilgili olarak oluşan ve sağlığa zarar veren fiziksel, kimyasal, biyolojik, ergonomik, mekanik tehlikelerin, tehlike ve risklere bağlı meslek hastalıkları ve iş kazalarının olmaması durumu” olarak tanımlanmıştır (Khorshid ve Emir, 2006: 69). Çünkü hastanelerde enfeksiyonlar, ilaçlar, malzemelerin yarattığı tehlikeler, atıklar, ergonomik tasarım eksikliği, çalışma koşulları ve malzeme yetersizliği, iş yükü fazlalığı, çalışanların dikkatsiz davranışları vb. nedenlerle sağlık çalışanları bir çok tehlike, kaza ve hastalık

riskleri ile karşı karşıya kalmaktadır (Bektaş vd., 2005: 26, Bahçecik ve Öztürk, 2009: 1205, Uğurlu vd., 2010: 20).

Bir çok araştırmada hekim, hemşire ve diğer sağlık personellerinin çalışma ortamının güvenliğinin sağlanmamasından dolayı mekanik (bel, ekstremiteler, sırt ağrıları vb.), fiziki (iğne batması, gürültü vb.), kimyasal (dezenfektan, antiseptikler vb.), biyolojik (virusler, mantarlar vb.), psikolojik (stres vb.) yaralanmalar ya da bir çok iş kazası yaşadığı (Yılmaz, 2003: 30, Dindar vd., 2004: 61-62, Dindar vd., 2005: 20, Zontek, 2006: 1, Khorshid ve Demir, 2006: 69-71, Owens, 2007: 92, Clarke et al., 2007: 473) ve AIDS hepatit gibi bulaşıcı hastalıklara, dermatit gibi cilt hastalıklarına, varis gibi damar hastalıklarına, kanser vb. meslek hastalıklarına yakalandığı saptanmıştır (Kaçmaz, 1999: 98-99, Aslan vd., 2009: 44-45, Atasoy ve Aksoy, 2009: 118-121, Bi et al., 2006: 465-466, Bahçecik ve Öztürk, 2009: 1208, Rios et al., 2010: 413). Ayrıca sağlık hizmet sektörü içinde iş yaralanmaları ve hastalıklarının maliyetleri başlıklı çalışmada, iş kazası ve hastalık maliyetlerinin yüksek olduğu, tüm maliyetlerin %52'si ile hastanelerin en maliyetli sağlık kurumları olduğu belirtilmiştir (Waehrer et al., 2005: 343).

Ülkemizde, sağlık çalışanlarının sağlığının korunması programlarına ve bu programların oluşturulup yürütülmesini sağlayacak yasal yapılanmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Hastanelerin sahip oldukları karmaşık yapı içerisinde, sağlık çalışanlarının çok çeşitli işleri ve görevleri olmasına bağlı olarak, işyerinde karşılaştıkları tehlikelerin sayısının ve çeşidinin de çok olduğu bilinmektedir. İlk akla gelenler enfeksiyon ve kesici delici alet yaralanmaları olmakla birlikte, radyasyon, toksin kimyasal maddeler, biyolojik ajanlar, ısı, gürültü dahil olmak üzere fizik ajanlar, ergonomik sorunlar, stres, şiddet ve kötü muamele gibi risk ve tehlikeler sağlık çalışanlarının karşılaşılabileceği durumlardır. Sağlık işkolunda faaliyet gösteren sendikalar, son dönemde yaptıkları açıklamalarda sağlık çalışanlarının çok çeşitli risklere maruz kaldıklarını ve ayrıca ülkemizde meslek hastalıklarına yakalanma riskinin yüksek olduğunu ifade etmektedirler (Kaçar, 2008). Bu nedenle hastanelerde sağlık çalışanlarının iş güvenliğine yönelik yapılacak bu çalışma ile çalışanların iş ve iş yeri risk ve tehlikelerine karşı koruyucu önlemlerin alınması, böylece iş kazası ya da meslek hastalıklarının oluşumunun engellenmesi ya da azaltılmasına, sağlık iş gücü kayıpları ve bu kayıplara bağlı aile ve sosyal çevrede oluşabilecek sorunların engellenmesine katkı sağlanabilir. Hastane yönetimlerine, sağlık çalışanlarına hastanede iş güvenliğinin sağlanmasında yol gösterici olunabilir.

Çalışanların daha güvenli, huzurlu, mutlu ve doyumlu çalışması, dolayısıyla hizmet verilen hastaların güvenliği sağlanabilir. İş güvenliği eksikliğinin getireceği tehlikelerin ve zararların neden olduğu maliyetler azaltılabilir. Ayrıca geliştirilen ölçek ile hastanelerde iş güvenliğinin sağlanıp sağlanmadığı, hangi alanlarda sorun yaşandığı kolaylıkla saptanabilir. Diğer taraftan sağlık hizmeti sunumunda faaliyet gösteren kamu ve özel sağlık işletmelerinde hizmetin yedi gün yirmi dört saat esasına göre devam ettiği aşikardır. Bu bağlamda sağlık hizmetinin ifasında muhtemel problemler ve çözüm önerileri de geliştirilebilecektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Hastanesi'nde çalışan sağlık personelinin iş güvenliği tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Konya ilinde yer alan Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Hastanesinde çalışan 156 personel oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında personele yapılan anket çalışmalarına 02 Aralık 2013'de başlanmış ve 16 Aralık 2013'de tamamlanmıştır. Araştırmada, örnekleme bulunan hemşire ve sağlık teknisyenleriyle yapılan anketlerin bir kısmı yüz yüze görüşerek aynı gün geri alınmış, bir kısmı ise bırakılarak belli bir süre sonra geri alınmıştır. Araştırma yapılmadan önce hastanede çalışan hemşire ve sağlık teknisyenlerinin pozisyon ve sayıları hastanenin personel şubesinden temin edilmiştir. Araştırma kapsamında hemşire ve sağlık teknisyeni personeline dağıtılan anket sayısı 160, dönen anket sayısı ise 156'dır. Söz konusu katılımcılardan 4'ü ankete katılmak istemediğinden anket yapılamamıştır.

Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla Akkaya (2007) tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Anket formu çalışanların hastanelerinde iş kazalarına maruz kalma ve meslek hastalıklarına yakalanma durumlarına ilişkin sorular ve bu konu ile ilgili tutumlarını belirlemeye yönelik çeşitli ifadeler içermektedir. Anket formu hastanedeki hemşire ve sağlık teknisyenleri tarafından doldurulmuştur. Araştırmada çalışanların meslek hastalıklarına yakalanma ve iş kazalarına maruz kalma durumları ve ilgili tutumlarını

değerlendirmeye yönelik anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde çalışanların demografik bilgilerine ilişkin sorular; ikinci bölümünde çalışanların iş kazası ve meslek hastalıklarına yakalanma durumlarına ilişkin sorularla çalışanların koruyucu kullanma sıklıkları, koruyucu kullanmaya karşı tutumları, iş kazalarına maruz kalma sıklıkları ve iş kazasına maruz kalma nedenlerine ilişkin ifadeler yer almaktadır. Söz konusu ifadelerin seçenekleri 5'li Likert ölçeğinde düzenlenmiştir. Seçenekler her zaman, genellikle, bazen, nadiren ve hiçbir zaman şeklinde olup değerlendirmeler her zaman seçeneğine 5, hiçbir zaman seçeneğine 1 puan verilerek gerçekleştirilmiştir. Çalışanların koruyucu kullanma sıklıkları ve koruyucu kullanmaya karşı tutumlarına ilişkin oluşturulan ölçeklere ilişkin hesaplanan Cronbach Alpha değerleri (sırasıyla 0,89 ve 0,87) ölçeklerin iç tutarlığa sahip olduğunu (>0,60) ortaya koymaktadır.

Araştırmada Verilerin Analizi

Anketler toplandıktan sonra elde edilen veriler Statistical Package for Social Science for Windows (SPSS 20.0) veri tabanına aktarılmıştır. Hastane de çalışan hemşire ve sağlık teknisyenlerinin iş güvenliğine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler (ortalama, frekans, standart sapma, Ki-Kare Testi) kullanılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın yapıldığı Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Hastanesi sonuçları yansıtılmaktadır.

BULGULAR

Araştırmaya göre Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Hastanesinde çalışan hemşire ve sağlık teknisyenlerinin demografik bilgilerine ilişkin tablolar ve sorulara verilen cevaplara ilişkin tablolar aşağıda verilmiştir:

Tablo 3.1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

n=156		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	98	62,8
	Kadın	58	37,2
Yaş	18-25 arası	55	35,3
	26-35 arası	74	47,4
	35 ve üzeri	27	17,3
Eğitim	Lise	51	32,7
	Önlisans	77	49,4
	Lisans	28	17,9
Görev	Hemşire	61	39,1
	Teknisyen	95	60,9
Çalışma Saati	45 saatten az	44	28,2
	45 saat	87	55,8
	45 saatten fazla	25	16,0
Çalışma Sistemi	Gündüz	53	34,0
	Vardiya	84	53,8
	Diğer	19	12,2
Kıdem	1 yıldan az	11	7,1
	1-5 yıl arası	58	37,2
	5-10 yıl arası	58	37,2
	10 yıl ve üzeri	29	18,6
Mesleki Deneyim	1 yıldan az	9	5,8
	1-5 yıl arası	52	33,3
	5-10 yıl arası	61	39,1
	10 yıl ve üzeri	34	21,8

Araştırma kapsamındaki çalışanların çoğunluğunun (%62,8) erkeklerin olduğu; yarıya yakını (%47,4) 26 ile 35 yaş grubunda yer aldığı; yarıya yakınının (%47,4) ön lisans mezunu olduğu; yarıdan fazlasının (%53,7) yarıdan fazlasının (%60,9) teknisyen olduğu; yarıdan fazlasının (%55,8) 45 saat çalışma saatine sahip olduğu; %53,8'i vardiyalı çalıştığı; çalışanların %37,2'sinin 1 ile 5 yıl ve 5-10 yıl arası süredir çalıştıkları hastanede görevlerine devam ettiği; çalışanların %39,1'nin 5 ile 10 yıl arası mesleki deneyime sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2. Çalışanların İş Kazalarına Maruz Kalma Durumları ve İlgili Tutumları

	Frekans	Yüzde
Evet	20	12,8
Hayır	136	87,2
Toplam	156	100,0

Araştırma kapsamındaki hastane çalışanlarına çalıştıkları hastanede iş kazası geçirip geçirmediği sorulmuştur. Elde edilen yanıtlara göre çalışanların çoğunluğunun (%87,2) iş kazası geçirmediğini ifade ettiği görülmektedir. İş kazası geçirdiğini belirtenlerin oranı ise %12,8 olmuştur.

Tablo 3.3. İş Kazası Sonrasında Rapor Kullanma

	Frekans	Yüzde
Hayır	20	90
Evet	2	10
Toplam	22	100,0

İş kazası geçiren çalışanların iş kazası sonrasında rapor kullanma durumları incelendiğinde çalışanların çoğunluğunun (%90) iş kazası sonrasında rapor almadığı ortaya çıkmaktadır. Rapor kullananların oranı ise %10 olmuştur.

Tablo 3.4. Çalışanların Algılamalarına Göre İş Kazası Riskleri

	Ortalama	St.Sapma
Radyasyona maruz kalma riski	2,05	1,33
Dezenfektanlara maruz kalma riski	3,01	1,33
Anestezi gazlarına maruz kalma riski	3,57	1,50
Kaygan zeminde düşme riski	2,74	1,22
Formaldehite maruz kalma riski	4,16	3,09
Kaza ile eline iğne batması riski	2,75	1,49
Kesici alet yaralanmalarına maruz kalma riski	2,71	4,05
Etilen oksite maruz kalma riski	3,69	1,27
Elektrik çarpmasına maruz kalma riski	3,36	1,51

Çalışanların hastanelerinde iş kazalarına maruz kalma risklerine ilişkin tutumları incelendiğinde; çalışanların en sık olarak formaldehite maruz kalma (\bar{x} :4,16) ve etilen oksite (\bar{x} :3,69) maruz kalma riskleriyle karşı karşıya olduklarını düşündükleri görülmektedir. Çalışanlar nadiren anestezi gazlarına maruz kalma (\bar{x} :.57), kaygan zeminde düşme (\bar{x} :2,74), radyasyona maruz

kalma (\bar{x} :2,05), kaza ile eline iğne batma (\bar{x} :2,75), kesici aletle yaralanma (\bar{x} :2,71), dezenfektalara maruz kalma (\bar{x} :3,01) ve elektrik çarpmasına (\bar{x} :3,36) maruz kalma riskleriyle karşı karşıya olduklarını ifade etmektedir.

Tablo 3.5. Çalışanların Algılamalarına Göre İş Kazasına Maruz Kalma Nedenleri

	Ortalama	St.Sapma
Uzun çalışma saatleri	2,97	1,61
Yoğun iş temposu	1,08	1,07
Stres	2,08	1,17
Koruyucu kullanmama	2,99	1,53
Dikkatsizlik	3,03	1,42
Acemilik	3,35	1,37

Çalışanların hastanelerinde yaşanan iş kazalarının nedenlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde çalışanların en çok dikkatsizlik (\bar{x} :3,03) ve acemilik (\bar{x} :3,35) olduğu görünmektedir. Çalışanların iş kazasına nadiren uzun çalışma saatleri (\bar{x} :2,97) ve koruyucu kullanmama (\bar{x} :2,99) stress (\bar{x} :2,08), yoğun iş temposu (\bar{x} :1,08) ifade ettikleri görünmektedir.

Tablo 3.6. Meslek Hastalığına Yakalanma Durumu

	Frekans	Yüzde
Evet	38	24,4
Hayır	118	75,6
Toplam	156	100,0

Araştırma kapsamındaki hastane çalışanlarına işlerinden dolayı sağlık sorunları yaşayıp yaşamadıkları sorulmuş elde edilen yanıtlara göre çalışanların yarıdan fazlasının (%75,6) meslek hastalığı yakalanmadığını ifade ettiği görülmüştür. Meslek hastalığına yaşamış kişilerin oranı ise %24,4 olduğu görünmektedir.

Tablo 3.7. Çalışanların Yakalandığı Meslek Hastalıkları

n=87	Frekans	Yüzde
Varis	34	73,6
Bel ağrısı	23	64,4
Stres	21	62,1
Lateks alerjisi	3	16,1
Panik atak	5	6,9
Diğer	1	1,1

Meslek hastalığına yakalanan çalışanların ne tür meslek hastalıklarına sahip oldukları incelendiğinde çalışanların en fazla varis hastalığına yakalandıklarını (%73,6) ifade ettikleri ortaya çıkmaktadır. Bunu sırasıyla bel ağrısı (%64,4) ve stres (%62,1) izlemektedir. En az dile getirilen meslek hastalıkları ise lateks alerjisi (%16,1) ve panik atak (%6,9) olmuştur.

Tablo 3.8. Çalışanların Koruyucu Kullanma Sıklıkları

	Ortalama	St.Sapma
Koruyucu gözlük kullanma sıklığı	1,65	1,36
Koruyucu eldiven kullanma sıklığı	3,71	1,04
Kurşun gömlek kullanma sıklığı	2,79	1,62
Koruyucu maske kullanma sıklığı	3,08	1,43

Çalışanların meslek hastalıklarını önlemek amacıyla kullanılan koruyucuları kullanma sıklıkları incelendiğinde çalışanların genellikle koruyucu eldiven (\bar{x} :3,71) ve koruyucu maske (\bar{x} :3,08) kullandıkları ifade ettikleri; kurşun gömlek (\bar{x} :2,79) ve koruyucu gözlükleri (\bar{x} :1,65) gibi koruyucuları ise bazen kullandıklarını belirttikleri ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.8. Çalışanların Koruyucu Kullanmaya Karşı Tutumları

	Ortalama	St.Sapma
Koruyucu kullanmak işimi yapmama engel oluyor	3,04	1,53
Koruyucu kullanmayı gerekli görmüyorum	4,33	1,01
Koruyucu kullanmaktan hoşlanmıyorum	3,83	1,40
Ortalama	3,73	0,89

Çalışanların koruyucu kullanmaya karşı tutumları incelendiğinde ise çalışanların koruyucu kullanmaya karşı olumsuz bir tutuma sahip oldukları (\bar{x} :3,73) ortaya çıkmaktadır. Buna göre çalışanlar koruyucu kullanmayı gerekli görmediklerini(\bar{x} :4,33), koruyucu kullanmayı işlerini yapmaya bir engel olarak görenler (\bar{x} :3,04), koruyucu kullanmaktan hoşlanmadıklarını diyenlerin ortalaması ise (\bar{x} :3,83) olarak görünmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sağlık bakımı oldukça karmaşık bir konu olup, tıbbi bakım sırasında kimi zaman hatalar yaşanabilmekte ve bu hatalara bağlı olarak hem hastalarda hem de sağlık çalışanlarında ölüm, yaralanma, sakatlık gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir (Özata ve Altuncan, 2010: 100). Bu bağlamda hataların ortadan kaldırılması iş güvenliği konusunda gerekli önlemlerin alınması ve bakım

süreçlerinin düzenlenmesi büyük bir önem taşımaktadır. Hastanede çalışan hemşire ve sağlık teknisyenlerinin iş güvenliği tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmektedir.

Araştırmaya katılanların çalışanların hastanelerinde yaşanan iş kazalarının nedenlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde çalışanların en çok dikkatsizlik (\bar{x} :3,03) ve acemilik (\bar{x} :3,55) olduğu görünmektedir. Çalışanların iş kazasına nadiren uzun çalışma saatleri (\bar{x} :2,97) ve koruyucu kullanmama (\bar{x} :2,99) stress (\bar{x} :2,08), yoğun iş temposu (\bar{x} :1,08) ifade ettikleri görünmektedir. ORJI ve arkadaşları tarafından Nijerya'da bir üniversite hastanesinde yapılan araştırmada sağlık çalışanlarının iş sağlığı problemleri sırasıyla; stres (%83,3), enjektör batması (%75,6), deride kan lekesi (%73,1), ilaç alışkanlığı (%47,4), uyku problemi (%42,3), deri problemi(%37,2), hastalar tarafından saldırıya uğrama (%24,3) ve hepatit (%8,9) olarak saptanmıştır.

AZAP ve arkadaşları tarafından yapılan bir araştırma ülkemizde sağlık çalışanları arasında kesici alet yaralanmalarının bir meslek sorunu olduğunu ortaya koymaktadır, Yaptığımız araştırmada kesici aletle yaralanma oranı (\bar{x} :2,71) bulundu, Bulunan bu sonuç AZAP ve arkadaşlarının bulduğu sonuca paralel niteliktedir.

SHAH ve arkadaşları tarafından Katar'da yapılan 1022 sağlık çalışanını kapsayan bir çalışmada, kesici batıcı yaralanmaların önemli bir bölümünü oluşturan (%21) enjektör batması vakalarının kan yoluyla virüs bulaştırmada en büyük risk faktörü olduğunu ortaya koymuştur Hollanda'da (Rotterdam) yapılan bir araştırma, sağlık işletmelerinin dışında hizmet veren sağlık çalışanlarının da enjektör batması vakalarına önemli ölçüde maruz kaldıklarını göstermektedir. WILLBURN ve EIJEMANS'a göre sağlık çalışanlarının sağlığını kan yoluyla bulaşan hastalıklardan korunmanın en etkili yolu; enjektör batması vakalarını önlemektir. CLARKE ve arkadaşları tarafından yapılan bir araştırma; personelin yeterli veya yetersiz istihdam edilmesi ile örgüt ikliminin; hemşirelerin enjektör batması vakası ile yaralanma olasılığını etkilediğini ortaya koymaktadır. Yapılan çalışmalara bakıldığında sağlık hizmetlerinde enjektör batmasının önemli bir risk faktörü olduğu görülmektedir. Nitekim yaptığımız araştırmada da kaza ile eline iğne batma risk oranı (\bar{x} :2,75) çıkmıştır.

İş kazası geçiren sağlık çalışanlarının büyük bir kısmının rapor kullanmadığı sonucu, personellerin raporlu oldukları dönemlerde, ek ödemelerden faydalandırılmadıklarından dolayı, bu dönemler için sağlık

personelleri yoğunlukla çalışmayı tercih etmektedirler. İş kazası geçiren sağlık personellerinde görülen bu durumun şekillenmesinde yasal düzenlemelerin etkisi açıkça görülmektedir. Sağlık çalışanlarının kimyasal maddelere, özellikle formaldehite maruz kalma riskinin yüksek olduğu görülmektedir. Kimyasal kullanımına ve maruz kalmalara ilişkin problem noktaları detaylı incelenmesi ve önlem alma niteliğinde uygulamalara dikkat çekmek gerekmektedir. Sağlık çalışanlarının yüksek oranda uğradıkları sağlık problemlerinde stres önemli bir yer tutmaktadır. Sağlık yöneticilerinin bu hususta düzenlemeler yapmasının gerekliliğinden hareketle; strese yönelik tutum ve uygulamaların derecesinin yetersizliği de ayrıca incelenmesi gereken bir konudur. Sağlık hizmeti sunumunda görevli sağlık personellerinin, işin yürütülmesi esnasında genellikle koruyucu kullanmadıkları belirtilmiştir. Personellerin iş kazasına ve meslek hastalıklarına neden olabilecek riskleri algılama düzeylerinin ne aşamada olduğu da bu durumdan açıkça anlaşılmaktadır. Sağlık hizmet sunumunda önemli bir role sahip olan hemşire ve sağlık teknisyenlerinin, bu süreçte iş kazası ve meslek hastalıkları ile buna ilişkin riskleri algılamada beceri kazanmaları gerekmektedir. Yasal düzenlemelere uygunluk ve işletme içi veya dışı eğitim faaliyetleri ile problem sayılabilecek durumların etkisini azaltıcı işlemler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akkaya Gülnur (2007) Avrupa Birliği Ve Türk Mevzuatı Açısından Sağlık Kuruluşlarında İş Sağlığı, İş Güvenliği, Meslek Hastalıkları ve Bir Araştırma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İnsan Kaynakları Yönetimi Anabilimdalı Doktora Tezi.
- Aslan, Cihan- Kucukkılınc, Erkan- Tekguz, Bahtışen- Kaya- Mustafa- İltuş, Fatma-Duzen, Aylin (2009), “Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Güvenliğinin Sağlanmasında Kesici delici Alet Yaralanmasına Karşı Önlem Almanın Önemi”, II. Uluslararası Sağlıkta Performans ve Kalite Kongresi Bildiriler Kitabı, Harun Kırılmaz (Ed.), Turunc Matbacılık, Ankara, sayfa 34-46.
- Atasoy, Ahmet ve Aksoy, Salim (2009), “Hekim Dışı Sağlık Personelinde Mesleki Risklerin Belirlenmesi”, II. Uluslararası Sağlıkta Performans ve Kalite Kongresi Bildiriler Kitabı, Harun Kırılmaz (Ed.), Turunc Matbacılık, Ankara, sayfa 110-123.
- AZAP, Alpay; ERGÖNÜL, Önder; MEMİKOĞLU, Kemal. O; YEŞİLKAYA, Ayşegül; ALTUNSOY; Adalet; BOZKURT, (2005) Gülden Yılmaz; TEKELİ, Emil. “Occupational exposure to blood and body fluids among health care workers in Ankara, Turkey”, American Journal of Infection Control, 33(1):48–52, February, s.48
- Bahcecik, Nefise ve Ozturk, Havva (2009), “The Occupational Safety and Health in Hospital from the Point of Nurses”, Collegium Antropologicum, Vol. 33, No.4, pp. 1205- 1214.
- Bektaş, Gulfer- İşçi, Emre- Hacıoğlu, Melisa (2005), “Tıbbi atıkların Çevre Sağlığına Etkileri ve Haseki Devlet Hastanesi ve İ.U. Kardiyoloji Enstitüsü’nde Hasta Başına Düşen Tıbbi Atık Miktarının Tespiti İle İlgili Bir Araştırma”, Hastane Yönetimi, Cilt Temmuz- Ağustos-Eylül, sayfa 24-31.
- CLARKE, Sean P; SLOANE, Douglas M; AIKEN, Linda H. "Effect of Hospital Staffing and Organizational Climate on Needlestick Injuries to Nurses", American Journal of Public Health, 92 (7), 2002, s. 1115-1118.
- Sean P- Schubert, Maria- Korner, Thorsten (2007), “Sharp-Device Injuries to Hospital Staff Nurses in 4 Countries”, Infection Control & Hospital Epidemiology, Vol. 28, No, 4, pp. 473-478.
- SHAH, F. Syed; BENER, Abdulbari; AL-KAABI; Saad; AL KHAL, Abdul Latif; SAMSON, Soji. "The edidemiology of needle stick injuries among health care workers in a newly developed country", Safety Science, 44, 2006, s.387;
- Dindar, İlknur- İşsever, Halim- Ozen, Menşure (2004), Edirne Merkezindeki Hastanelerde Görev Yapan Hemşirelerde İş İle İlgili Rahatsızlıklar ve Konulan Tanılar, Hemşirelik Forumu Dergisi, Cilt 7, No. 1, sayfa 59-63.
- Dizdar, Ercumant (2002), İş Güvenliği, ABP Yayınevi & Matbaacılık, Trabzon.
- Khorshid, Leyla ve Demir, Yurdanur (2006), “Ergonomi ve Hemşirelik”, Hastane Yönetimi, Cilt 10, No. 1, sayfa 67-75.

- Kacmaz, Nazmiye (1999), "2000 Yılında Herkese Sağlık İçin Çalışma Çevresinin İyileştirilmesi", *Hemşirelik Bulteni*, Cilt 12, No. 45, sayfa 97-106.
- M. Kaçar, Sağlık Çalışanları Hayati Risk Altında. Erişim: 26.02.2011, <http://www.sagliksen.org.tr/article.php?category_id=205&article_id=1205> (2008).
- ORJI, E.O, FASUBA, O.B; ONWUDIEGWU, Uche; DARE, F.O; OGUNNIYI, S.O. "Occupational Hazards among health care workers in an obstetrics gynaecology unit of a Nigerian teaching Hospital", *Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 22(1), 2002, s.76.
- Owens, Judith A. (2007), "Sleep Loss and Fatigue in Healthcare Professional", *Journal of Perinatal & Neonatal Nursing*, Vol. 21, No. 2, April-June, pp. 92-100.
- Özata, Musa (2004), Sağlık Bilişim Sistemlerinin Hastane Etkinliğinin Artırılmasında Yeri ve Önemi: Veri Zarflama Analizine Dayalı Bir Uygulama, Yayınlanmamış Doktor Tezi, S.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Özata, Musa ve Altuncan, Handan (2010) Hastanelerde tıbbi hata görülme sıklıkları, tıbbi hata türleri ve tıbbi hata nedenlerinin belirlenmesi: Konya Örneği, *Tıp Araştırmaları Dergisi*: 2010 : 8 (2) :100 -111
- Rios, Katia A.- Barbosa, Dulce A., Belasco, Angelia G.S. (2010), "Evaluation of Quality of Life and Depression in Nursing Technicians and Nursing Asistants", *Revista Latino-Americana de Enfermagem*, Vol. 18, No.3, pp.413-420.
- Uğurlu, Nezihe- Yılmaz, Burcu- Karabacak, Fatma (2010), "İki Farklı hastanede Çalışan Hemşirelerin Mesleki Risk Faktorlerinin Belirlenmesi", *İ.U. F.N. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, Cilt 18, No. 1, sayfa 19-25.
- VOS, Dieuwke; M.GÖTZ, Hannelore; RICHARDUS, Jan Handrik. "Needlestick injury and accidental exposure to blood: The need for improving the hepatitis B vaccination grade among health care workers outside the hospital", *American Journal of Infection Control*, 34 (9), 610–612.
- Yılmaz, Medine (2003), "Hemşirelerde Çalışma Koşullarından Kaynaklanan Sırt/Bel Ağrıları ve Koruma Önlemleri", *Sağlık ve Toplum*, Cilt 13, No.3, sayfa 30-36
- Waehrer, Geetha- Leigh Paul J.- Miller, Todd R. (2005), "Cost of Occupational Injury and Illness Within The Health Services Sector", *International Journal of Health Services*, Cilt 35, No.2, pp. 343-359.
- WILBURN, Susan Q; EIJKEMANS, Gerry. "Preventing Needlestick Injuries Among Health Care Workers", *International Journal of Occupational and Environmental Health*, 10(4), 2004, s.451.
- Zontek, Tracy L. (2006), "Factors Contributing to Occupational Injuries in Direct Care Workers", A Dissertation of PhD in The University of Nebraska, Lincoln/Nebraska.